

Den aktuella

Fritänkaren

Nr. 266 Maj 2018

Tjugosjätte årgångens sjätte nummer

Innehåll :

Tvångsmodernismen	2
En Brahmskonsert	3
Ahasverus annaler, del 174: <i>Den kasserade prokuratorn</i>	3
Ur en diskussion om islam	6
Finlands enda universalgeni (<i>Guss Mattsson</i>)	7
Är litteraturen död? (<i>om Svenska Akademin</i>)	9
Vådlig Valborg	11
Tarkovskijs "Offret" och andra filmer	13
Några milstenar, maj 2018	16
Påsklovet, del 2: <i>Achilles bibliotek</i>	17
Finlandstraumat – sista ordet (hittills)	18
Trivselresan, del 9	18
Tillståndet för min bok – halvsårsrapport	20

Fritänkaren, som utkommit med 265 nummer sedan 1992 i både pappersform och på nätet, har aldrig sökt eller undfått något statligt eller kommunalt stöd eller bidrag för sin utgivning, ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Den har aldrig haft någon sponsor. Samtliga tidigare nummer finns tillgängliga på Wordpress:
<https://clanciai.wordpress.com/fritankaren/>

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

**OBS! Nytt Postgiro! - 35 86 46 – 8 (*Göteborgs Skrivarsällskap*)
eller Bankgiro: 6682-338254102 (Handelsbanken, "Fritänkaren", C. Lanciai)**

Glöm inte att ange avsändare!!

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på många år.

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 5.5.2018

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 287

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

Tvångsmodernismen

Det är 1900-talets största mentalsjukdom. I och med det första världskriget spårade hela världen fullständigt ur, men vad som följde var mycket värre. Det inleddes med spanska sjukan, som ryckte bort fler människor än hela världskriget, men vad som kom efter det var mycket värre.

Vad som hände var att världen kom i sken. Det gällde inte att återupprätta vad som varit utan att fylla ett vacuum av vad som varit som inte kunde fyllas. Vad som var borta var världsordningen, som upprätthållits genom världens ledande monarkier som alla var nära släkt med varandra. I och med världskriget föll Österrike-Ungern, Tyskland och Ryssland samman, och i stället uppstod det antingen anarki eller diktatur. I Ryssland blev det en kommunistisk diktatur mot vilken alla tsarväldets grymheter under 300 år framstod som idylliska bagateller. Österrike delades upp i ett antal stater, där det snart blev en annan grym kommunistisk diktatur i Ungern, som utgjort andra hälften av dubbelmonarkin. Italien var förbittrat efter första världskrigets förblödningar utan helande åtgärder, vilket gav anledning till fascismen. En orättvis förnedrande fred med påtvingat orimligt krigsskadestånd tvingade Tyskland gå på knäna tills Hitler införde världens dittills hårdaste diktatur som startade det andra världskriget. Men allt detta var inte det värsta.

Det värsta var att kulturen gick förlorad. Plötsligt råde det inga estetiska normer längre som betraktats som allmängiltiga. Vad kom i stället? I stället för vackra hus infördes funktionalismen med omänskliga lådor som ersättning som folk tvingades bo i fastän ingen kunde trivas där. Det vackra samhället ersattes med kubsamhället, där allt skulle denaturaliseras, dehumaniseras och steriliseras. Den bildande konsten ersattes med abstrakt konst som ingen kunde förstå och som i princip bara var ful, som om dess enda mening var att folk aldrig skulle kunna förstå den. I litteraturen ersattes de klassiska formerna i prosa och poesi med inga former alls, som i synnerhet gjorde den mesta poesin oläslig och opoetisk i formlöst nonsensdravel, vilket hyllades för att dess enda strävan var att göra sig märkvärdigt, så att en roman som James Joyces "Ulysses" kunde bli en kultroman fastän ingen eller ytterst få alls kunde läsa den. Men mest illa ut råkade musiken.

Där avskaffades tonaliteten och ersattes med atonalitet som tvångsinfördes som ny norm. Arnold Schönberg som börjat bra med oförgämligt lysande mästerverk som "Verklärte Nacht" och "Gurrelieder" uppfann tolvtonsmusiken som en bättre musik än all tonal musik – den skulle inte låta bra längre, den skulle inte vara njutbar längre, den skulle i stället låta så illa som möjligt och absolut inte ha några melodier, som var förbjudna och bannlysta och något som inte fick förekomma längre. Det var få som kunde acceptera detta, varför jazzen i stället slog igenom och hela världen hellre föredrog schlagermusik – där förekom åtminstone melodier, som man kunde sjunga och komma ihåg. Den möjligheten var utesluten i all tolvtonsmusik.

Därför har vi idag den omänskliga robotkulturen, maskiner i stället för människor, funkissterilitet i stället för idyll, materialism i stället för andlighet och mänsklighet, storstadsdjungler som alltmer övertas av kriminalitet i förening med korruption och allt förgiftande miljöförstöring i stället för vad som kunde gynna människan, en hjärntvåttsålder i stället för kultur, där alla dagligen måste programmeras och stressas med hård rockmusik, massmedia styrt av reklam, tilltagande terrorism överallt och okontrollerade folkvandringar från länder som förstörts av kapitalismens påtvingade krig och miljöförstöringar genom kortsiktig girighet.

Inte konstigt då att de underjordiska rörelserna tilltar så lavinartat, som mullvadsverksamheter i det fördolda i undergrävandet av ett omänskligt samhälle som fullständigt *ballat ur* genom hänsynslös exploatering och framdrivandet av befolkningsexplosioner – ökande befolkningar är ju alltid lönsamma – som måste leda till okontrollerbara folkvandringar, främst av afrikaner till Europa som ingen i Europa vill ha.

Detta kan leda till vad som helst men måste åtminstone leda till katastrof, och troligen blir den katastrofen världsomfattande.

En Brahmskonsert

På programmet var hans violinkonsert och den fjärde symfonin. Violinisten var *Thomas Zehetmair*, dirigenten var *Thomas Dausgaard*, och orkestern var Sveriges Kammarorkester från Örebro – det var ett gästspel.

Violinkonserten var idealiskt genomförd, jag har faktiskt aldrig hört den bättre framförd, och ovationerna efteråt höll på att aldrig ta slut. Då tog sig violinisten det före att framföra ett litet extranummer. Det var en kort sonat av någon Zimmermann, men den skar sig totalt mot violinkonsertens bedårande eftersmak. Det var modernt och lät hur illa som helst, medan violinisten dock var hur skicklig som helst i detta fullständigt atonala gnisselverk, varför man måste fråga sig hur han alls kunde nedlåta sig till att spela något sådant. Ovationerna efter extranumret var nästan obefintliga. Det helt enkelt tog bort nästan hela det överväldigande goda intrycket av violinkonserten.

När han äntligen avslutat sitt jämmerliga extranummer hade jag bråttom till toaletten, och det var flera som anfrätts av samma brådska. Det var påfallande hur god akustiken även var på herrtoaletten. Göteborgs konserthus är ju berömt för sin goda akustik, ett av de fem främsta i världen, varför varje konsert där måste bli i högsta grad njutbar, men det slog mig att samma goda akustik förelåg på herrtoaletten. Varje dörr som stängdes ekade med en smäll, varje toaletsits som öppnades eller fälldes ner åstadkom knallar och skrämshot, skvalandet lät som vattenfall, och pruttandet ska vi inte tala om – att tala om brakare är förmildrande. Dessutom var det ekoeffekter, nästan som genom förstärkare.

Därefter följde den fjärde symfonin. Den har alltid hört till mina favoritsymfonier, jag kan den nästan utantill, och den anses allmänt som Brahms bästa. Men varför måste då dirigenten rusa igenom den? Tempot i de två första satserna var alldeles för starkt, i stället för att suga på karamellerna svalde han dem hela, och det var bara den tredje satsen som gjorde sig i detta forcerade tempo – här snubblade inte Hannibals elefanter över Alperna. Detta *Allegro Giocoso* gjordes full rättvisa, och även den fjärde satsen, denna formidabla *Passacaglia*, troligen Brahms svåraste komposition, var synnerligen imponerande.

Denna sats inleds med basunerna, som genom alla de tre föregående satserna sitter tysta. I den fjärde satsen brakar det loss, och de dominerar nästan hela satsen till och från, och att få uppleva det *live* är oförglömligt.

Abasverus annaler, del 175: Den kasserade prokuratorn

Det var en man som redan givit upp, eller rättare sagt, han brydde sig inte om sin karriär längre. Ingenting spelade längre någon roll för honom. Därför var han ändå ganska godmodig och nästan försonligt stämd mot sitt öde och sin ovissa framtid, som bara kunde innebära en ständigt mer bekymmersam utförsbacke, men liksom Gustaf Fröding på gamla dagar verkade hans dominerande inställning vara ”det kvittar”.

Ändå hade han varit en betydande person som kunnat gå hur långt som helst, men han var inte lika hänsynslös som sina samtida dominerande härskarpersonligheter, och det både räddade honom och förgjorde honom.

När jag hörde att han avskedats och kallats hem sökte jag upp honom, då jag var nyfiken på vad hans roll i det hela egentligen hade varit. Jag fann honom fullkomligt öppen. Det att han inte hade någonting att dölja frikände honom i mina ögon fullständigt från allt från början.

”Tror du att det hade betydelse för att jag förlorade min ställning?” frågade han mig. ”Kanske i så fall för att jag var för mild. Det var ett omöjligt land med ett omöjligt folk, och man skickades dit som prokurator egentligen bara för att man var någon som man

ville bli av med då det var en omöjlig uppgift. Alla hade strandat på posten. Det krävdes hårda tag och obegränsad grymhet för att alls kunna vidmakthålla ordningen, det uppstod ju nya uppror och falska profeter och attentat varje vecka, och det fanns ingen provins där det måste korsfästas så många säkerhetsrisker som där. Naturligtvis måste en och annan oskyldig råka komma med. Det urartade till ett blodigt rutinarbete, jag tröttnade ganska snart på ruljangsen, och till slut var mitt enda intresse av saken att åtminstone försöka rädda en och annan oskyldig, och det intressanta var då att kunna fastställa hans oskuld.

En av dem var den där nasarén du frågade om. Det stod helt klart från början att han var fullkomligt oskyldig. Det var inget snack om saken. Men varför i alla gudars namn ville man då offra honom? Det kunde jag inte begripa. Jag blev tvungen att utreda saken mest för mitt eget personliga intresses skull, och det gällde då att under tiden uppskjuta avgörandet så länge som möjligt.

Jag minns den där dagen då han gjorde sitt intåg i Jerusalem. Han hälsades som närmast en frälsare, en Messias, ja, rentav som en konung, och han verkade nästan vara legitim. Man har i efterhand kunnat konstatera att han faktiskt härstammade från Davids hus, men vem gör inte det i det där alltför släktmedvetna landet? Han firades med palmer, och det breddes ut mantlar på gatorna framför hans åsna, och naturligtvis blev överstepräster och mina kolleger i förvaltningen oroliga. De frågade mig om jag inte borde sätta stopp för sådana fasoner, fängsla den farlige och åtminstone förhöra honom, men jag ville ta reda på mera fakta först.

Det visade sig att han hade varit verksam sedan länge, han hörde till kretsen runt Johannes Döparen, den där vilde predikanten som gjorde sig till ovän med alla i maktställning och främst med Herodes Antipas och hans hov, särskilt hans blodtörstiga hustru, som inte tålde att man påpekade hennes lastbarhet. Det var en rälåg kvinna, och fick man henne till fiende kunde man inte få någon farligare. Han gjorde sig till hennes dödsfiende från början.

Men hans kusin var försiktigare och föredrog att inte framträda offentligt i alltför uppmärksamhetsväckande sammanhang. Därför idkade han huvudsakligen sin verksamhet i Galiléen bland byarna där, han vandrade omkring på landet, och så länge han gjorde det hade han ingenting att frukta. Det var bara i undantagsfall han stack sin fot i Jerusalem för att genast dra sig undan igen.

Men efter Johannes Döparens halshuggning måste han förr eller senare träda fram ordentligt, då både hans egna och Döparens lärjungar krävde det för kontinuitetens skull. Och det var då han gjorde sitt nästan triumfatoriska intåg i Jerusalem hälsad som en frälsare, och för många var han faktiskt det rent praktiskt och politiskt – för ögonblicket.

Problemet var hans många anhängare. De var ju tusentals, och naturligtvis måste det ju med dem beblandas både farliga och kriminella element. Laglösa extremister har ju en tendens att dra sig till karismatiska begåvningar. Där förekom både zeloter and angivare, publikaner och fariséer, horor och slavar, allt tänkbart löst folk och några verkligt farliga att ha till och med till vän. Judas Iskariot var inte en sådan från början, men han hade farligt många trådar i sin hand som rörelsens kassaförvaltare, och han hade politiska kontakter, inte minst bland överstepräster och Herodes Antipas hov. Det var egentligen bara esséerna som höll sig ifrån nasarén, förmodligen av försiktighet och hänsyn till honom, då ju Döparen varit en av de främsta esséerna, men de kom ändå sedan att spela en nyckelroll i händelsernas utveckling, som ingen kunnat ana innan, allra minst hans egna lärjungar och överstepräster.

De var ett rälåg släkte, de där gubbarna i templet som egentligen bara tänkte på pengar och på att bevara sina positioner till varje pris. Naturligtvis hade de en känslig balansgång att träda på så försiktigt som möjligt som på en knivsegg, då de måste följa romarnas direktiv för att alls kunna vidmakthålla templet och samtidigt inte stöta sig

med judarna, som egentligen hatade dem alla. Själv hade jag så litet som möjligt med dem att göra och egentligen bara när jag var tvungen.

Vad jag inte kände till då när nasarén gjorde sitt intåg i Jerusalem var omständigheterna kring Sejanus sammansvärjning i Rom. Tiberius hade ju flyttat till Capri och lät Sejanus regera i hans ställe, och Sejanus var den grymmaste av romare. Han lät fängsla, tortera och avrätta vem som helst utan några skrupler alls, medan Tiberius på Capri inte hade en aning om vad han höll på med. Han var ju å sin sida upptagen med sina perversa nöjen, sina snuskiga lekar med pojkar, sina sadistiska sporter, sina groteska utsvävningar och sina dödliga orgier, där offren efteråt helt enkelt bara slängdes över bord, alltså utför de branta klipporna ner i havet, där de krossades till oigenkännlighet och försvann uppåtna av fiskar och kräftor. Sejanus fick härja hur fritt som helst och terroriserade hela Rom, vilket inte ens jag hade någon aning om i Jerusalem, men Herodes Antipas var en boren konspiratör. Han ville ha hela makten över Palestina och inte dela den med släktingar, så han företog också utrensningar och kom överens om med Sejanus att få överta hela Palestina när Sejanus tog över hela Rom. Men småningom kom det klagomål fram till Tiberius, han måste undersöka saken, och Sejanuskonspirationen avslöjades, han fängslades och fick försvinna mera effektivt än något av sina många offer, man utplånade alla minnen av honom, alla inskriptioner, alla dokument, och att bara nämna hans namn blev synonymt med landsförräderi. Då fick Herodes Antipas i Jerusalem kalla fötter.

Nasaréns tragedi var att han blivit inblandad i komplotten. Flera av hans lärjungar stod nära Herodes Antipas och hade inblickar i den stora romerska konspirationen, självfallet hoppades de själva på ökade befogenheter, pengar och makt, och de såg nasarén som ett välkommet tillskott till den politiska rörelsen – en kandidat till konungatronen som var populär och älskad över hela Palestina med tusentals anhängare överallt var som en gudasänd gåva som inte kunnat vara mera kunglig. Därför fick han fritt härja i templet och gå bärsärkargång bland månglarna och driva ut dem och förstöra hela det börshus som templet var utan att någon ingrep. Han fick fritt predika i Jerusalem, och han njöt själv av sin verksamhet som rabbi med rikt umgänge av fariséer och rabbiner och älskade att diskutera med framstående högt uppsatta personer som Nikodemus och Josef av Arimatea. Han njöt av uppmärksamhetsglansen, och jag har alltid undrat själv om han över taget visste något om de större politiska planerna och Sejanuskonspirationen. Det är nästan troligt att han inte visste någonting och utnyttjades av de politiska konspiratörerna. Samtidigt måste han nästan ha vetat tillräckligt för att inte vara så dum att tacka nej och avstå från medvinden.

Efter Sejanus fall vändes situationen genast till motsatsen, Herodes Antipas drog sig tillbaka och lyckades klara sig undan räfsterna, medan nasarén och hans vänner lämnades utan skydd åt deras öde. Likväl vågade ingen röra honom, han var fortfarande en ansedd rabbi och profet, men hans sak var förlorad och tycks inte ha insett det själv. Det är troligt att Judas Iskariot förrådade honom åt myndigheterna bara därför att fallet var hopplöst och nasarén vägrade inse det själv. Kanske han rentav trodde att det var för sin mästares eget bästa. Mycket tyder på det, hans desperata förtvivlan efteråt och hans självmord. Ändå lyckades denne menlöse harmlöse men snillrike nasaré triumfera.

Han hade nämligen sin alldeles egna agenda, som ingen kunde genomskåda eller förstå sig på. Om jag har förstått saken rätt, så använde han sig av sitt folks nationalskrifter för att vidimera sin egen mission och utgav sig för att vara Messias med stöd av dem, och det var en idé som han inte kunde släppa, även om det hade varit klokare av honom att lämna Jerusalem och fortsätta sin läkarverksamhet ute på landsbygden. Men han skulle till varje pris genomföra sin fixa idé, och därför kunde ingenting hindra honom från att låta sig plågas och gisslas och korsfästas, inte ens jag.

I ett sista försök att rädda hans liv skickade jag honom över till Herodes Antipas, jag hade förstått att han på något sätt hade hört till Herodes parti för Sejanus och trodde

därför att Herodes skulle ta honom i sitt hägn och skicka bort honom. Men även han hade släppt allt sitt beskydd för nasarén och all kontakt med Sejanuspartiet. Han bara hånade den stackars beskedlige mannen, gav honom en purpurmantel som hån av hans absurda värdighet som judarnas konung och skickade honom tillbaka till mig. En sista gång vädjade jag till folket med att förevisa hans sorgliga skepnad för den larmande massan, men de hade skrotat honom och kunde inte längre tåla att han existerade. För dem var han en fallen kandidat. Jag hade inget val. Överstepräster påpekade mycket riktigt, att om jag släppte honom fri kunde jag betraktas som tillhörig Sejanuspartiet själv, vilket skulle innebära omedelbar undergång, och ingen vill ju gå in på sådant frivilligt. Så jag lät honom bli korsfäst, men helt utan åtgärder lät jag inte pöbeln få honom. Herodes Antipas hade krönt honom till judarnas konung, även om det bara var på hån, så judarnas konung skulle han minsann få bli, även om det bara var på korset. Därför satte jag upp skylten som vållade sådant rabalder, men där satt den, och som sådan gick han till historien.

Vad som sedan följde hade jag ingenting med att göra. Överstepräster fick mig att sätta ut vakter till hans grav, men naturligtvis hjälpte inte det. Esséerna skrämde bort vakterna och norpade nasarén ur graven, och där började det verkliga problemet för överstepräster, judarna och Rom. Jag lät dem skylla sig själva.

Hela den där erbarmliga historien fick mig att må illa för hela Rom. Om hans eget folk behandlade honom så illa, och om Roms politik med dess maktgirighet nödvändiggjorde att en sådan man offrades, då var det kört för Rom. Det hade ingen rättsgrund längre. Det hade sparat ur, och den perverse Tiberius och hans grymme hantlangare Sejanus var bara början. En sådan början lovade självklart att det skulle bli mycket, mycket värre. Jag tvådde mina händer från Roms galna kejsarmakt, som måste göra var och en galen som handskades med den. Jag skiter i Rom.”

Så bekände den desillusionerade Pontius Pilatus fallet för mig, som gjorde honom världsberömd som den ende med makt som tvekade inför att offra nasarén, som han kallade honom. Han visste inte vad esséerna gjorde med honom sedan och ville inte veta det, när det började gå rykten om att han fortfarande var verksam avfärdade han dem som legendbyggen för hans begynnande postuma personkult, och när Paulus började sprida kristendomen över hela Medelhavet var Pontius Pilatus redan helt avlägsnad från både den kristna och den romerska spelplanen. Kanske han skickades i landsflykt till provinserna uppe i bergen i norr, ett berg där lär ha uppkallats efter honom, men det får någon annan utreda. Jag fick hans version av hans hantering av fallet Jesus, och det var det enda som intresserade mig.

Ur en diskussion om islam

P. Christian, du torgför hårt vinklade artiklar som du anser vara viktigt att andra tar del av. Jag visste inte att du hyser så högerextrema åsikter. Vill du bidra till polariseringen har du i alla fall inte mitt stöd.

C. Om något är högerextremt är det islam, som är den enda religionen som IDAG predikar våld och mord i den egna religionens namn genom en bok som skrevs för 1300 år sedan och som dyrkas och betraktas som ofelbar för spridandet av en religion som bara kan existera som diktatur, varför varje form av motstånd och reaktion mot en sådan politisk religion måste betecknas som berättigat och relevant för demokratins skull. Jag delar inte vad jag "anser vara viktigt att andra tar del av" utan tar bara fasta på artiklar och argument om vad som borde diskuteras – ju mera kontroversiellt, desto bättre och mera angeläget är det att det diskuteras och ventileras. Är det fel att använda vår

demokratiska tryckfrihet till sådant? Hyser jag högerextrema åsikter för att jag reagerar mot en lika intolerant och aggressiv, maktlysten och hänsynslös fanatisk ideologi som kommunismen och nationalsocialismen? Islam måste anpassa sig efter en demokratisk värld eller gå under som inkquisitionen. Den äger att välja själv, men så länge det fortfarande agerar jihadister med våld och mord i islams namn måste jag försvara demokratin mot muslimska övergrepp på åtminstone det enda sätt jag kan, vilket är genom kommunikation.

P. Visst, Christian, men jag har mött bra många muslimer sedan jag var ca 35 år varav en blev terrorist och en var fanatisk. Den senare mötte inte bara motstånd från mig utan även från samtliga muslimer som deltog. Det var vid tiden för fatwan mot Salman Rushdie. Alltså har absoluta majoriteten av samtliga jag mött varit och är vanliga fredliga människor. De sajter du förmedlar påstår sig gärna skilja mellan muslim och muslim men gör det i praktiken inte, utan försöker polarisera, inte ena. Du bekämpar alltså ont med ont. Vad gott kommer av det?

C. Inte bekämpar. Bara påpekar. Du tar det för allvarligt. Även om den absoluta majoriteten av muslimer är vanliga hederliga skötsamma människor följer de alla ändå den bok som William Gladstone redan på 1800-talet varnade för inför parlamentet med orden: "Så länge denna bok efterföljs blir det aldrig fred på jorden."

P. Det är verkligen naivt att tro det. Ingen bok skapar krig. Oresonlighet och maktbegär är fredens fiende. Vilken religion du har spelar ingen roll. Bush krigade i guds namn, där har du en anledning till det våld som härleds till muslimer. Burma är ett annat exempel, liksom Xinjiang.

C. Det är ännu naivare att tro att Koranen INTE skulle inspirera till våld och krig, mord och förtryck, diskriminering och intolerans med sitt arga maktspråk som kräver underkastelse (vilket islam betyder). Var tror du alla jihadister fått sina idéer ifrån, när de pluggar Koranen varje dag om de inte lär den sig utantill från början till slut? Koranen är deras enda ursäkt. Att idioter som Bush och Trump är ännu värre är en annan sak.

P. Det är knappast bokens fel. Även fan läser Bibeln har mänskligheten fått erfara. Dårskap är dårskap.

De som bombar sjukhus i Syrien, vad kallar du dem. Är ryssarna kristna?

C. Putins pojkar är gangsters liksom Stalins.

P. Problemen är med andra ord omfattande.

Är litteraturen död?

Man frågar sig oroligt när man studerar symptomen. Svenska Akademin omkommer genom inre gräl. Den ena ledamoten efter den andra lämnar sitt uppdrag i protest mot andra ledamöters initiativ, där *me too*-rörelsens avslöjanden även uppdagat oegentligheter inom Akademiens verksamheter utanför den litterära, medan ansvariga ledamöter ändå vågat sitta kvar i hopp om att varbölden skulle gå ner medan den i stället exploderade, och nu har vi världens främsta litterära akademi efter den franska, där dock det svenska Nobelpriset som världens högsta litterära utmärkelse får till och med dess franska förebild att blekna i jämförelse, imploderat med avgångar bortom allt hopp om rehabilitering inom en snar framtid, som reducerat Akademien till ej längre någon

beslutsmässig förening, då endast tio ledamöter är kvar av aderton, varför inga nya ledamöter kan inväljas, vilket naturligtvis riskerar själva nobelpriset, som dock redan tidigare skämt ut sig internationellt med att tilldelas författare som Bob Dylan (?) medan exempelvis en Milan Kundera ännu lever. Värre exempel har förekommit tidigare.

Samtidigt är läget hopplöst på förlagsmarknaden. Sedan 1970 har bokförlagen varit i utdöende, i synnerhet i Sverige, då det ena förlaget efter det andra tvingats lägga ner eller låta sig uppslukas av Bonniers, då utgivning av ny litteratur inte längre lönat sig. Lönsamhetsprincipen och konkurrensen har slagit ut förlagen. Dödsstöten kom i och med den digitala revolutionen genom Internet, då plötsligt vem som helst kunde publicera sig gratis, då Internet var gratis, medan inget bokförlag var gratis. Dessutom var Internet öppet och tillgängligt för vem som helst, så att någon som publicerade sig på Internet faktiskt därmed gjorde sig tillgänglig för hela världens publik. Bokförlagen hade ingen chans.

Ändå är den tryckta boken en nödvändighet. Alla föredrar en konkret bok i handen att vända blad i framför självplågeriet att nödgas stirra in i en datorskärm som dessutom har en viss elektronisk strålning, som inte är hälsosam. En bok kan man lugnt somna i länstolen med utan bestående skador, men det är inte hälsosamt att somna framför en strålande datorskärm.

Därför fortsätter naturligtvis författare att i första hand försöka publicera sig i bokform genom konventionella förlag. Tyvärr kan de inte uppmuntras i detta. Förlagen svarar i regel aldrig på insända manus utan lägger dem åt sidan om de inte skrotas genast för att omsider förgås i dokumentstrimlaren eller den digitala papperskorgen utan att författaren som offrat liv och blod för sitt alster någonsin får veta något om sitt barns öde. Förlagen inte ens beklagar sorgen.

Andra författare satsar då på att självpublicera sig. Det finns alltför många förlag för självpublicering, som ivrigt lockar frustrerade och refuserade författare att publicera sig själva på etablerade världsförlag för självpublicering. Kruket är att författaren måste själv betala kostnaderna. Visst, hans bok blir publicerad, den får ett ISBN-nummer och blir tillgänglig för vem som helst att ladda ner den eller få den hemskickad i tryckt form, men när författaren väl är insnärjd i sin självpubliceringsprocess framkommer det, att förlaget inte ansvarar för bokens marknadsföring – sådant måste författaren ombesörja själv. Vidare kräver förlaget inte bara betalt för att göra boken tillgänglig i tryckt form, den erbjuder även marknadsföringstjänster, annonsering i internationella tidningar, presentation vid internationella bokmässor och till och med omvandling till audiobok (så att någon annan läser upp hela boken i en podcast) som allt naturligtvis kostar mera pengar, som författaren själv får betala. Till slut har han ruinerat sig på att betala för sin egen bok, och i bästa fall har den sålts i något hundratal exemplar, och han drar sig lemlästad för livet ur kriget för att eventuellt fortsätta publicera sina alster på förlag för självpublicering.

Detta innebär i praktiken en förintelse för 98% av all kvalitetslitteratur, i synnerhet poesi och seriös skönlitteratur. Förlagen gör i stället vinster på kiosklitteratur, skröplitteratur, blodiga thrillers, science fiction, våld och sex. Det är sådant som säljer.

Kort sagt, litteraturen och boken drunknar i den kapitalistiska profitgirigheten, som utesluter allt seriöst för att hellre prostituera ordet för pengar, i princip faktiskt tyvärr för att överleva. Denna kapitalistiska överkörning av kvalitet, kultur och seriositet innebär att vi idag inte har författare som Tolstoj och Dostojevskij, Dickens och Hugo, Goethe och Schiller, Selma Lagerlöf och Karen Blixen, för om de finns är de levande begravda och kan bara bedriva sin verksamhet underjordiskt.

Som klen tröst för den Svenska Akademiens haveri, där ledamöterna nu krympts ner från 18 till 10, har det startats en Finlandssvensk Akademi av litterärt initierade finlandssvenskar på initiativ från Sarfsalö, vilken redan räknar 30 medlemmar – den Franska Akademin har 40. Efter 1809 har Sverige uteslutit det svenska Finland från

medverkan i Stockholmsakademien trots viktiga diktare som Runeberg, Topelius, Edith Södergran, Eirik Hornborg, Jarl Hemmer och andra och trots Finlands rikliga bidragande till den svenska litteraturen. Flera litterära svenskar är i själva verket ursprungligen finlandssvenskar, som Herman Lindqvist, Yrjö Hirn och Hans Ruin, varför de skulle ha en självskriven plats i den Finlandssvenska Akademin. Det faktum har påtalats att den svenskspråkiga litteraturen bara frambringat en nationalskald, och det är Johan Ludvig Runeberg.

Finlands enda universalgeni

Gustaf Mattsson (1873-1914) blev aldrig mycket känd utanför Finlands gränser, fastän han behärskade ett flertal av Europas språk, men i Finland har han alltid förblivit kärt ihågkommen och uppskattad, och hans böcker är roande än idag för sin humor och snillrikhet.

Guss Mattsson var son till sjökapten Gustav Edvard Mattsson från Åbo, som var befälhavare på skeppet "Hoppet" av Åbo vid sonens födelse. Hans mor var Amelie (Mia) Brunström från Newcastle, men som hade rötter både i Nykarleby och på Irland. När de gifte sig var Amelie bara 19 år gammal och hon beskrivs som en mycket begåvad, temperamentsfull och vacker kvinna. Guss Mattsson hann dessvärre inte lära känna sin mor, eftersom hon blev sjuk och avled några månader efter hans födelse. Därför har han inte heller några syskon eftersom han var parets första barn. Sina första levnadsår spenderade han med sina morföräldrar i Newcastle, medan hans far var ute till sjöss och arbetade. När fadern fick jobb på ett skepp som seglade mellan Lübeck och Åbo bosatte de sig i Lübeck och den unge Guss togs om hand av sin faster Maria, som blev en mycket viktig person i hans liv och hon var också den person som stod honom närmast. När Guss var sju år gammal flyttade han tillsammans med sin far till Åbo där familjen sedan bosatte sig i och med att fadern fått jobb där.

Vid nio års ålder började Guss Mattsson i Åbo svenska klassiska lyceum och det visade sig snabbt att han var begåvad. 1891 gick han ut skolan med toppbetyg. Han fortsatte sina studier i Helsingfors där han började studera arkitektur vid Polytekniska institutet i Helsingfors, men bytte småningom linje till kemi på grund av ett nyväckt intresse för naturvetenskaper. Samtidigt började han också gå kurser vid Helsingfors universitet och läste bland annat matematik, mineralogi och geologi. Mattsson utdimitterades som diplomingenjör från Polytekniska institutet i Helsingfors. Men han valde då att fortsätta sina vetenskapliga studier vid Helsingfors universitet. Han fungerade som lärare i kemi vid Polytekniska institutet från 1899, där han sedan undervisade resten av sitt liv, och var docent i kemi vid Helsingfors universitet från 1906.

Förutom sin vetenskapliga begåvning hade Guss Mattsson många andra intressen och beskrivs ofta som mångkunnig och talangfull. Han var en duktig tecknare och duktig på att spela piano, tack vare undervisning han fått sedan han var liten. Han fungerade under en tid som Akademiska sångföreningens dirigent och också som nationskurator.

Trots att han inte hade så stort intresse för politiskt arbete i praktiken blev han uppställd som kandidat av den ungsvenska gruppen och blev vald som representant till lantdagen. Han deltog i lantdagarna 1904–05 och 1905–06 som representant i borgarståndet för Kaskö stad. Vid den senare arbetade han för en järnväg till Kaskö och Sydösterbotten och fick sin vilja igenom. Järnvägen till Kaskö började byggas.

Mattssons viktigaste kemiska arbete var avhandlingen *Pyrenets konstitution och genesis* (1905). Publicistiken drog honom emellertid under hans senare år alltmer från vetenskapen. Han var 1907 med om att uppsätta tidskriften "Argus" (senare "Nya Argus"). Från 1911 ägnade han sig huvudsakligen åt den av honom uppsatta tidningen

”Dagens Tidning”, vars huvudredaktör han var, tills den 1914 av ekonomiska skäl måste sammanslås med ”Nya Pressen” till ”Dagens Press”, i vars redaktion han då inträdde. I dessa organ publicerade han populärvetenskapliga artiklar, allmänt politiska uppsatser, särskilt utrikespolitiska översikter, och kåserier.

Det är dessa kåserier som Guss Mattsson är mest känd för. Sammanlagt skrev han ca 900 stycken mellan åren 1911 och 1914. Samtliga börjar med orden ”I dag” och handlar om något aktuellt ämne. Han hade en mycket god förmåga att fånga ögonblick ur det dagliga livet och kunde skriva om vad som helst. Innehållet i kåserierna var också mycket tidsenligt och han spekulerade ofta om tekniska innovationer och vetenskapliga framsteg. Ofta är miljön Helsingfors och han skildrar detaljerat sin hemstad och förändringar i den. Ett annat vanligt ämne som han skämtade om i sina kåserier var kvinnorollen. Hela sitt liv talade han för allmän rösträtt för kvinnor, men kunde ändå skämta om kvinnors okunnighet och olämplighet för intellektuell verksamhet. Mattsson hade ändå en modern inriktning i sitt skrivande. Hans utbildning i naturvetenskap gjorde så att han kunde reflektera över nya uppfinningar och också se de dåliga sidorna för olika nya innovationer. I och med att han även följde med utländsk journalistik och ibland vistades i Tyskland och Schweiz hade han också koll på den europeiska politiken.

Ibland skrev han sina kåserier under pseudonym och den mest kända är Ung-Hans.

Som publicist tillhörde han Nordens främsta. Hans mångsidiga kulturella intressen och gedigna såväl naturvetenskapliga som humanistiska bildning förenades med stor konstnärligt stilistisk begåvning och sällsynt rik humor. Han utgav i bokform reseskildringarna *En sommarfärd till de lyckliga öarna* (1907) och *En herre för till Zanzibar* (1914). Hans *Valda skrifter* utgavs med början 1915 i elva band.

Trots hans aktiva arbete inom journalistiken och som författare räknades han under sin tid inte som en viktig person inom litteraturen. Hans efterkommande är ändå av annan åsikt och han framhålls numera också i litterära sammanhang. Han har också blivit en central gestalt i det finländska kulturlivet från sin samtid och en viktig person för den finlandssvenska, men också den nordiska, journalistikens historia.

1906 insjuknade Guss Mattsson i lungtuberkulos. Han vistades en längre tid på ett sanatorium, men hade inte tålamod att vila och återvände i förtid tillbaka till sina arbetsuppgifter i Helsingfors. Förutom på rastlösheten berodde detta också på hans ekonomiska situation. Han fortsatte sitt arbete, men på grund av fortsatt vacklande hälsa ansåg läkarna att han borde dra ner på arbetstakten. 1910 försämrades hans hälsa åter och han måste läggas in på sanatorium igen. Sju månader senare återvände han hem, men även denna gång skulle läkarna ha velat ha honom kvar längre. Han drabbades även av struptiontuberkulos och 1913 var han tidvis så hes att han var tvungen att anställa vikarier till sina föreläsningar för att hans röst inte höll. När utgivningen av ”Dagens tidning” avslutades led han ofta av feber och heshet. Hans hälsa försämrades hela tiden, men han fortsatte att skriva sina kåserier ända fram till sin död. I november 1914 avled han 41 år gammal.

Ett stilprov på hans kåserikonst (5.5.1912):

(Finland hörde tillsammans med Nya Zeeland till de första länder i världen som gav kvinnan rösträtt, vilket skedde redan 1904. I Sverige liksom i England fick kvinnan rösträtt först efter första världskriget.)

”Sedermera en notis som bör intressera vida kretsar i vårt land.

Selma Lagerlöf har gift sig.

Det skedde i största hemlighet, men har numera i alla fall läckt ut, tack vare den eleganta pariser-tidskriften ”Femina”. I dess senaste häfte ingår nämligen ett vackert porträtt av författarinnan, och under detsamma läsas:

M:me Selma Lagerbof

Lauréate du prix Nobel, vient d'obtenir le droit de vote pour les femmes en Suède.

Vad tycks?

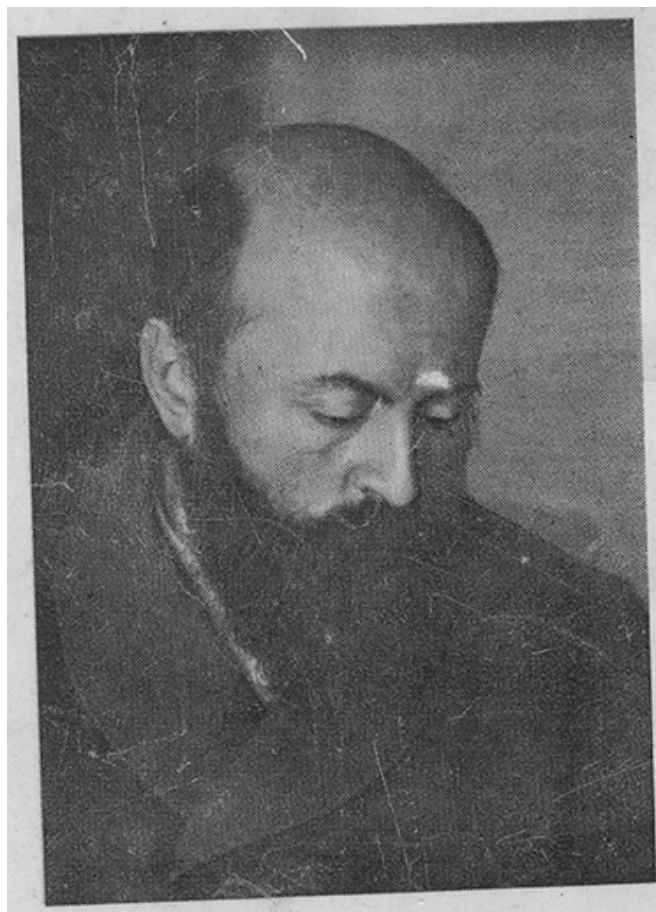
Av notisen framgår således att

- 1) Selma Lagerlöf är gift,
- 2) hennes man heter Lagerbof,
- 3) Sveriges kvinnor ha rösträtt,
- 4) Selma har förskaffat dem denna.

Det påpekades, när hon i sina flickedagar besökte Finland, att hon var europeiskt känd. Säkert anade ingen, knappast ens hon själv, att hon var *så* känd.

Litet illtyckta måste de många vännerna här dock med skäl känna sig över att ej ha fått sända ens så mycket som ett telegram.

Men till Sveriges kvinnor kunna vi i alla fall när som helst telegrafera. De ha nått målet. Selma har arrangerat om saken. Bra kvinns hjälper sig självt. *Brave Femina aussi...*"

Vådlig Valborg

Vädret smällde av. Och inte bara det. Det årliga Valborgsevenemanget föregicks av en räkka besynnerliga sabotage.

Vädret var det stora hotet från början, vintern hade aldrig tagit slut utan ständigt börjat om från början igen och kommit med kallduschar varenda gång våren försökte våga sticka fram en trevare, så man kunde inte påstå att vädret kommit med några löften om annat än med mera sådant och annan oreda.

Den andra oredan infann sig. I Göteborg fungerade inte spårvagnstrafiken. Det hade störtregnat, och problem hade uppstått med plötsliga sjöar i gatorna och följdenliga förseningar. Olyckligtvis hade jag denna gång satsat på att ta tåget, just för att försöka komma undan allsköns strul och problem på vägen, varpå dessa bara infann sig desto säkrare. Min spårvagn fick ta en annan väg genom kringgående rörelser, vilket försenade min försening, som redan var illa däran, då jag förlorat en timme på att söka efter den obligatoriska Valborgsmedaljen, som plötsligt inte hängde på någon av mina tre frackar och ingen annanstans heller. Det är inte alltid som den som söker finner, vilket resignerat måste konstateras denna gång inför detta katastrofala nederlag som ändå handlade om en livsviktig nödvändighet.

Spårvagnen kom fram en halvtimme efter att mitt tåg hade gått, så jag måste ta ett senare tåg, vilket försenade mig ytterligare. Mellan Mölndal och Kungsbacka drabbades detta tåg av en försening – det hade hamnat bakom ett haltande godståg, som inte kunde köras på.

När man slutligen ihjälstressad ankom till Varberg bröt regnstormen ut med åska och blixtar. Så dåligt väder hade vi aldrig haft på Valborg i Varberg tidigare. Hur skulle det nu gå med utomhuskonserten?

Genom ett under kom jag ändå i tid till repetitionen, som avlöpte tillfredsställande, och Gunhild meddelade att väderleken lovat att det skulle sluta regna klockan 6, när vi skulle sjunga. Emellertid höll väderleken som vanligt inte sina löften.

Vi fick stå ute i regnet och sjunga med paraplyer, men vår trogna publik infann sig ändå och stod också under paraplyer. Det var inte värre än så. Vi sjöng våra tre vårsånger och två serenader plus studentsången med bravur som vanligt. Det spordes att det hördes bra trots regnet och paraplyerna, skvalet och plasket, och efteråt bjöds vi till och med liksom förra året på röda rosor av vår finlandssvenska hejarklack från gården.

Men det blev då en befrielse att komma inomhus. Där avlöpte den sedvanliga festen som vanligt, vi var mer än 20 till bordet plus tre hovservitörer av två generationer under oss, som skötte ruljangsen med glans och den äran.

Årets överraskning var vår nya Toastmaster, som nu fyllde tomrummet efter Bertils avsked efter många års trogen tjänst och det därpå följande interregnumet med vikarierande dubbla toastmasters som arbetat i stafett. Den nya Toastmastern var Gunhild, som skötte det hela med glans och den äran. Hon installerades högtidligen med besked, och alla var eniga om hennes överlägsna kvalifikationer.

Efter det sedvanligen upplysande och glänsande välkomsttalet av värdinnan, som än en gång poängterade hur slitstarka vi var fortfarande hur hårt livet än farit fram med oss ända fram till en i början sakta sluttande utförsbacke som dock var utan återvändo men kanske även utan slut, så hölls vårtalet av Sören, vilket var så briljant, att vi hoppas kunna få publicera det i *Fritänkaren*. Talet till hallonet hölls av Ann-Kristin, som gav det en dialektisk form, så att publiken måste respondera, vilket den gjorde hjärtligt med besked. Tillsammans med Gunhild framförde hon även Rossinis kattduett men den här gången med motiv ur *me-too*-rörelsen, för att aktualisera och uppdatera jamandet. Dirigentskapet sköttes som vanligt kvalificerat av Gunnar med assistans av Lennart, fastän han brutit handleden, vilket han vågade skämta om. Det blev till och med tre gluntar i år samt några extra serenader, medan Anita, min bordsdam, förledde mig till synd. Ändå hade jag råkat ut för samma vådliga fallgrop tidigare – jag borde ha varit varnad.

Hon rekommenderade mig att testa bordets andra dryck utom vinet, vilken var en sorts cider. Jag tog hennes rekommendation som en välmenad uppmaning i god tro, men när jag väl fallit för frestelsen log hon spjuveraktigt och frågade: ”Var det inte gräsligt?”

Jo, det var det. Det smakade ungefär som öl som man hållt socker i. Jag är ju ingen öldrickare, så en dylik dryck var ungefär det hemskaste man kunnat bjuda mig på. Vitsen med drycken var att den var alkoholfri, det fanns ju folk i sällskapet som måste köra,

men jag kan inte dra någon annan slutsats än att en sådan dryck måste tvinga vem som helst till att dricka vad som helst bara det inte är alkoholfritt.

Till natten hade ovädret övergått i det här typiska västkustduggregnet, som inte syns och inte uppträder i droppar men som man blir mera genomsur av än genom regn – det helt enkelt tränger igenom alla försvarsverk. Ändå lyckades vi rulla hela vägen hem till Göteborg i något sänat tillstånd, men vädret hade till denna Valborg faktiskt lyckats överträffa Valborg i sitt utbud av sjöslag.

Några bisarra efterspel: I regnet under gårdskonserterna framförde vid studentsången med den äran, vilken vi ju försummat förra året. I stället framförde Lundasångarna den i TV-utsändningen på 1-a maj i tre omgångar förra året, medan i år TV hotade att inställa programmet helt och hållet, vilket väckte protester, medan TV ändå i år klippte av Lundasångarna mitt i den avslutande studentsången: de fick inte sjunga den färdigt.

Brodern till goda vänner till mig skulle begravas i Göteborg den 2-a maj. Emellertid slog blixten ner i begravningskapellet i samma oväder som vi drabbades av i Varberg, kapellet sattes i brand och fick så svåra skador, att det måste stängas för sex månader. Begravningen måste flyttas till en annan säkrare plats.

Tarkovskijs "Offret" och andra filmer

Det mest tydliga med denna film är dess ytterst noggranna och visuellt estetiska komposition. Varje scen är som en noggrant komponerad vacker tavla, och Tarkovskijs fallenhet för att plocka fram och framhäva kvinnlig skönhet bidrar ytterligare till den estetiska njutningen. Alla skådespelarna är utmärkta med Erland Josephson och Allan Edwall i ledningen för de extraordinära spekuleringarna. En berömd teatermänniska och litteratör drar sig tillbaka för att fira sin födelsedag tillsammans med sin familj och goda vänner i ett isolerat vackert gammaldags hus vid havet när tydligen det tredje världskriget bryter ut. Hans hustru blir genast offer för hysteriska anfall och förlorar besinningen totalt, den unge läkaren (Sven Wollter) tillhandahåller lugnande sprutor, Erland håller sig till konjak, medan hans vän Allan Edwall erbjuder märkvärdiga alternativ.

Jag hade alltid svårt för Tarkovskijs senare abstrakta filmer för deras extrema långsamhets skull med ingen aktion alls, i synnerhet "Stalker" och "Nostalgia", men här händer någonting hela tiden som tvingar dig att hålla dig vaken och intresserad genom små detaljer som det lilla barnets infall, den mystiska kökspigan med sin madonnaskönhet, Allan Edwalls omistliga cykel, speglarna naturligtvis, andlöst och hisnande långa tagningar, och framför allt det filosofiska och parapsykologiska skeendet som bär hän mot extrema åtgärder. Hur skall man handskas med denna situation? Det är frågan som för in i en labyrint av ständigt mer spännande och överraskande tanke- och praktiska experiment.

Detta var året då Reagan bombade Libyen, då Gorbatsjov inledde Glasnostepoken och då statsminister Olof Palme mördades, ett mysterium som ännu inte har lösts. Och mot slutet av detta år 1986 avled Tarkovskij själv av cancer, som han troligen ådragit sig redan under filmningen av "Stalker" genom de giftiga gaser som där användes för effekternas skull.

Filmen luktar mycket Ingmar Bergman, hela filmteamet är Bergmans, och man skulle kunna beskriva filmen som mera Bergman än Bergman. Det finns dock även många reminiscenser av Carl Th. Dreyer, men ändå är hela filmen definitivt Tarkovskij: man känner igen hans speciella grepp och detaljer i nästan varje scen.

Den mest uppseendeväckande detaljen är väl de surrealistiska krigsscenerna som bara visar kaos med folk som störtar omkring överallt bland en trasig bil och en massa skräp. Platsen som två gånger visar denna omstörtning är Tunnelgatan i Stockholm, närmare bestämt exakt den plats där Olof Palme sköts sex månader efter att filmen hade fullbordats, och kameran är placerad exakt på den punkt där skotten föll. Det har naturligtvis spekulerats mycket i detta. Visste Tarkovskij om mordet? Var det planerat? Harry Schein, god vän med både Ingmar Bergman och Olof Palme, lär ha organiserat dessa filmningar på denna plats, och de vildaste teorierna om Palmemordet går ut på att det var ett fingerat mord arrangerat för att låta Palme komma undan och slippa politiken. Vi lär aldrig se slutet på dessa spekulationer – Palmegruppen arbetar *perpetuum mobile*.

Vart leder då alla dessa domedagsscenarioer? De leder rätt ut i rena metafysiken. Detta är definitivt ett oslagbart filmiskt mästerverk men väldigt svårt att förstå, då det presenterar ett halsbrytande tankeexperiment – Erland är villig att offra vad som helst bara kriget kan avväjas, hans vän Allan Edwall föreslår vad han skall offra, vilket förslag han går in på och verkligen offerar allt, inklusive sitt eget förstånd, och han verkar åstadkomma det önskade resultatet.

Filmen är tillägnad regissörens son, barnet i filmen står för pojken som både inleder och avslutar filmen – till tonerna av Bachs vackraste aria, alt-arian från Mattheuspassionen, ”Erbarne dir”, ”Förbarma dig...”

En lika märklig film är ”The Search for Bridey Murphy” från 1956 som till skillnad från Tarkovskijs ”Offret” är helt realistisk – den skildrar verkliga händelser och exakt så som de gick till. Det är en av de bästa filmer som någonsin gjorts om hypnos, dess användning och risker, livet före födseln och efter döden, reinkarnation, frågor som är utomordentligt svåra att diskutera och komma till rätta med, utom kanske just genom djärva experiment, som är vad denna film handlar om.

Huvudpersonen, som skrev boken som filmen är grundad på, en viss Morey Bernstein, var inte alls intresserad av metafysik och förnekade blankt allt sådant, tills ett hypnotiskt experiment i hans närvaro var så påtagligt äkta, att han blev intresserad, började forska i saken, satte sig in i hypnotism i alla dess former och lärde sig själv till en kvalificerad hypnotisör med framgång bland sina försökskaniner. En viktig person i sammanhanget var Edgar Cayce, som hade den extremt ovanliga förmågan att genom att försätta sig själv i trance kunna bota patienter genom healing utan att ens vara medveten om det – han förklarade det på metafysisk väg och skrev ett antal böcker om saken. Morey Bernstein lyckas nå samma framgångar utan trancetillstånd och får till slut som försökskanin en viss Ruth Simmons, vars man inte är förtjust i att man experimenterar med hans hustru, men så länge hon är med på det själv får det gå.

Under hypnos ramlar så denna Ruth Simmons in i tidigare liv och kommer i detalj ihåg hur hon var en viss Bridey Murphy på Irland i början av 1800-talet, och de detaljer hon uppenbarar från den livstiden är minst sagt imponerande. Hon minns sin bror, sin far, sin skola, hon minns sångerna de sjöng, hon minns danserna de utförde och utför en sådan irländsk folkdans själv, allt under hypnos, och det är exaktheten i alla dessa detaljer som hon minns som är det mest imponerande – som Bridey Murphy blev hon 66 år gammal och levde från 1798 till 1864. Slutligen minns hon till och med hur hon dog och vad hon gjorde efter döden. Hon flöt omkring och försökte få kontakt med sin bror och andra utan att lyckas, och till slut resignerade hon ut i världsrymden.

I detta skede inträder krisen, när hon ute i limbo hamnar vilse, och Morey Bernstein lyckas nästan inte få henne tillbaka från hypnosen igen.

Sådana fall är ganska välkända idag, då det till exempel under LSD-trippar har hänt att personen under inflytande flippat ut ur kroppen och inte kunnat återvända. C.G.Jung beskriver detta i sin självbiografi. Jag känner själv människor som upplevat detta och känt den totala ångesten när de kommit så långt bort från den jordiska tillvaron att de

tappat kontakten med sin kropp och plötsligt blivit skräckslagna inför möjligheten att inte hitta tillbaka in i den igen – men då har de i regel återfunnit den genast.

Ruth Simmons man tycker inte om när experimenten går så långt att hennes mentala sundhet äventyras och förbjuder henne att fortsätta, särskilt som hon också börjat vänta deras andra barn.

Emellertid är redan resultaten av dessa experiment så omfattande och noggrant dokumenterade genom bandinspelningar och ögonvittnen – det var i regel i kretsen av de närmaste vännerna med dessa närvarande som experimenten utfördes – att Morey Bernstein hade alldeles tillräckligt med material för att kunna skriva sin bok – som blev en bestseller och ledde till intensiva diskussioner över hela Amerika. Naturligtvis kunde ingenting bevisas – vem har någonsin ens kunnat bevisa Guds existens eller något metafysiskt över huvud taget? Sådant tillhör andra dimensioner än sinnevärldens.

Till denna spännande intrig bidrog även det fantastiska skådespeleriet hos alla som deltog i filmen, främst Louis Hayward som Morey Bernstein – det blev hans sista film efter en lovande karriär som bland annat Dick i Stevensons ”Den svarta pilen” 1948, han var Noel Cowards lärjunge som upptäckte honom, och alla hans filmframträdanden är intressanta; samt Teresa Wright som Ruth Simmons. Allt i denna film är, som Polanski uttryckte det som sitt högsta lovord, ”fullständigt organiskt” och nästan som en dokumentär, och som sådan är den ovärderlig.

En annan film som han var med i var ”Walk a Crooked Mile” från 1948 om atomspioneri, antagligen den bästa film som gjorts om det ämnet. Atomhemligheter smugglas ut från en topphemlig forskningsanläggning, och det är omöjligt för någon att förstå hur detta kan ske, då säkerhetskontrollen är absolut. Fem extremt betrodda högt avancerade vetenskapsmän är de enda som är insatta i forskningen och vet vad de håller på med, och någon av dem måste vara förrädare. Två av dem är ett älskande par, då den ena är en ung vacker kvinna. Dennis O'Keefe spelar FBI-agenten som går bet på att lösa mysteriet och på att förhindra att ytterligare hemligheter läcker ut, varför FBI kontaktar Scotland Yard och lånar en agent därifrån, som är Louis Hayward. För att komma åt hur smuglingen går till tar han jobb som tvättare i en tvättstuga, ty det är den vägen hemligheterna läcker ut.

Det är en sakta krypande thriller, som långsamt byggs upp och ohjälpligt måste leda till omfattande kriser, i synnerhet som den ledande skurken är Raymond Burr, som ju inte brukar vara den som kompromissar.

En annan mycket tät och ytterst intressant film psykologiskt var ”The Midnight Story” med Tony Curtis som snut i San Francisco 1956. Han hör till den italienska invandrarförsamlingen och har vuxit upp som föräldralös och tagits om hand av fader Tomasino, en Don Bosco i San Francisco, som plötsligt en kväll blir mördad på öppen gata, knivhuggen bakifrån, och mordet lämnar inga som helst ledtrådar.

Då fader Tomasino var som en far för honom vill han till varje pris ta i tu med mordet och lösa det, men som jävig och partisk är han för ivrig och avlägsnas från polistjänsten. Då går han in för att göra sin egen undersökning.

På begravningen upplever han en man som verkar lida i helvetet, och detta väcker alarmsignaler hos honom. Han tar kontakt med mannen, en hederlig fiskare, underbart spelad av Gabriel Roland, och kommer in i dennes familj, där bland annat Marisa Pavan förekommer som lika ung och bedårande som Maria (Natalie Wood) i ”West Side Story”. Han kommer in i familjen på allvar, det blir förlovning och allt möjligt, och för honom är det paradiset, då han aldrig haft någon familj. Men här börjar det djupa nästan Dostojevskijartade psykologiska dramat.

Familjen har trauman från andra världskriget i Italien, och dessa är av avgörande betydelse för handlingen och händelsernas utveckling. Det hela leder fram till en

katastrofal tragedi, som dock övergår i katharsis, som sig bör, men det är ett oerhört drama som utspelas, som ingen kunnat ha en aning om, men på något sätt fick Tony Curtis som Joe Martini ett intryck av hela tragedin redan när han först såg sin lidande blivande välgörare.

Något roligt måste vi ta med också. Vi såg den fantastiska filmversionen av musikalen "Mannen från La Mancha" 1972 med Peter O'Toole som Miguel de Cervantes och Don Quixote och Sophia Loren som hans Dulcinea. Detta är alltså inte bara Don Quixote utan framför allt Miguel de Cervantes och hans liv och öde. Han kastas i fängelse av inkquisitionen, där vill medfångarna göra processen kort med honom, men han försvarar sig med att iscensätta hela Don Quixote-spektaklet. Peter O'Toole spelar alltså både Miguel de Cervantes och Don Quixote, och det är en av hans bästa rollprestationer. Till detta kommer den underbara musiken, som Mitch Leigh faktiskt lyckas med att göra övertygande spansk med den äran. Alla skådepelarna är fantastiska, och så grymt realistisk har du inte sett Sophia Loren sedan de Siccas "Två kvinnor".

Graham Greene skrev en liten roman mot slutet av sitt liv som hette "Monsignor Quixote" som filmades med Alec Guinness i huvudrollen 1987. Han är en enkel gammal landsortspräst som råkar ut för en biskop (Ian Richardson) vid sidan av vägen med motorstopp, varför Alec tar hand om honom, bjuder honom på middag och vin, varvid biskopen blir så förtjust och imponerad, att han rekommenderar Alec som Monsignor. Denna upphöjelse leder till att Alec måste flytta, och prospektet att behöva lämna den församling han i stort sett verkat i under hela sitt liv fyller honom med fasa. Tillsammans med en gammal god vän (Leo McKern) tar de en liten semester och reser runt i landet med en låda vin och råkar därvid ut för en del äventyr. Det blir en modern Don Quixote-resa, men denna utsvävning har inte bara bäringar med Don Quixote-odysséen. Kompanjonen är en gammal kommunist och tidigare borgmästare, så vad vi har här är också en ny version av Giovanni Guareschis Don Camillo och Peppone, förevigade genom Fernandels filmer, och deras argumentationer och resonemang är underbara och visar Graham Greene från hans allra bästa sida.

Dock gör Alec Guinness än en gång en av sina bästa roller, och han har sällan gjort en så gripande roll. Hans mässa i slutet, när ridån fallit och han fråntagits sina prästerliga plikter av en oförstående biskop, och dess innebörd kan bara förstås av katoliker, Alec Guinness var katolik själv, och på något sätt lyckas han här utan medel förmedla den heliga eukaristins innersta mening och hela innebörd – just för att han genomför förvandlingen utan hostia.

Några milstenar, maj 2018

- 1 Rudolf I av Habsburg, Habsburgsdynastins grundare, 800 år.
- 5 Karl Marx 200 år.
Michael Palin 75 år.
- 15 Maskingeväret 300 år.
- 17 Birgit Nilsson 100 år.
- 18 Nikolaj II, Rysslands siste tsar, 150 år.
- 25 250 år sedan kapten Cook företog sin första resa.
- 27 Cilla Black 75 år.

I Hamburg gällde det att få fyra timmar att gå. Det gick så småningom. Jag tog god tid på mig att välja ut en restaurang och fastnade till sist för en indisk, där jag satt kvar så länge som möjligt. Det blev till vandringar omkring sedan på jakt efter någon Wi-Fi-möjlighet, men någon sådan fanns inte. Efter de fyra timmarna gick mitt tåg 20.30.

Sanningens ögonblick gällde tågbytet i Innsbruck, som bara medgav tio minuter, men färden ner de 13 timmarna genom natten och Tyskland gick smärtfritt trots att det var trångt i kupén som var full med bara sex sittplatser att tillgå. Alla de andra fem var helt unga människor, friska och vackra, där två av männen hade skidor med sig till Österrike. Jag kunde sova nästan hela natten.

Vi nådde Innsbruck punktligt 9.15, så bytet skulle nog vara smärtfritt, om man bara hittade tåget. Det visade sig att det inte fanns något tåg. Det skulle avgå från samma perrong men hade tydligen inte kommit. Lyckligtvis kom det så småningom.

På tåget till Verona blev jag tvungen att ta av mig strumporna för första gången i år. Tåget var fullt, det satt som vanligt folk i alla korridorer, och det var varmt i Verona. När vi kom fram var tåget bara en kvart försenat.

Jag knallade iväg genast på min entimmespromenad med allt bagage till Villa Cozza och kom fram precis en kvart över ett – jag hade meddelat min ankomst till klockan ett – och allt klaffade.

Där blev jag genast varmt omhändertagen av alla närvarande släktingar med en ordentlig portion spaghetti med tillbehör och vin. Man var hemma hos sin egen familj igen. Någon sådan kände jag inte att jag haft sedan förlusten av Virhamn.

Efter måltiden presenterade Paolo sitt nya projekt för mig. Både Achille och Ida var ju nu definitivt borta, och frågan var vad man skulle göra med deras vackra hem. Man kunde inte göra något så länge man inte kunde lösa problemet med Achilles bibliotek.

Han lämnade efter sig en ovärderlig boksamling av inte bara böcker inom nästan alla tänkbara specialområden som fysik, litteratur, dramatik, historia, arkeologi, antropologi, geografi, Verona, politik och annat utan dessutom urkunder, kartor, sina barns och barnbarns avhandlingar och examensarbeten, videofilmer och allt möjligt. Allt detta hade Paolo föresatt sig att katalogisera till att börja med. Han hade gjort en minutiös uppställning med titel på varje bok och avhandling, deras storlek i höjd, bredd och längd och i vilken hylla de stod. Det var sammanlagt omkring 1800 böcker och avhandlingar, och han hade kommit igenom 1400. Men var skulle de placeras?

De avlidnas vackra hem skulle antingen bevaras och stå tomt, hyras ut eller säljas. Det kunde varken hyras ut eller säljas utan att biblioteket räddades.

Lösningen tycktes vara Castagnè. Det fanns ännu plats uppe i huset i bergsbyn, och det verkade vara den enda möjliga lösningen. Efter fullbordandet av katalogiseringen gällde det att få upp hela biblioteket till bergsbyn och sedan försöka få plats med 1800 volymer där någonstans. Det var ett Herkulesarbete.

Och den lösningen var inte så enkel som den såg ut. Paolo hade redan förberett i pappmodeller hur hyllorna skulle se ut och var de skulle placeras. Emellertid kollapsade dessa modellhyllor hela tiden – materialet i glasfiber var för klent. Vi kämpade i timmar för att lägga ihop dem och få dem att hålla, och till slut verkade den sista mest känsliga bokhyllemodellen att hålla. Men när vi kom tillbaka på söndagen hade den kollapsat.

Det rådde också mycket delade meningar inom familjen. Var var det lämpligast att förlägga hyllorna, och i vilken ordning skulle de byggas upp och var? Det argumenterades om detta i det oändliga. Det enda alla var överens om var att varenda bok måste räddas och bevaras.

Påsköndagen bjöd på idealiskt väder. Plötsligt exploderade våren efter en alltför lång och kall vinter, och väderklarheten bjöd på oändlig klar sikt, så att man kunde se ända till Apenninerna och Lago di Garda med snötäckta berg där bortom. Det var

alldeles överväldigande vackert och briljant väder – det kunde inte bli mera idealiskt.

Vi var fjorton till bords till påskmiddagen, och bara två följde inte med efteråt upp till Castagnè – Tizianos gamle far, som hade svårt att röra sig, och Cristina. Hon ville inte delta i biblioteksdebatten.

Denna fortsatte under oändlig svada mellan Paolo och hans tre söner under en stor del av eftermiddagen – själv höll jag tyst, vilket de var tacksamma för, och vilket även var säkrast, då alla de andra pratade för mycket. Alla ville rädda alla böcker. Frågan gällde var bokhyllorna skulle sättas upp. Plats fanns, men meningarna var ytterst delade om hur och var bokhyllorna skulle organiseras.

Jämför denna omsorg om gamla böcker med avvecklingen av Virhamn. Endast en och annan i familjen brydde sig om att rädda en och annan bok. Visserligen räddades alla dokumentinsamlingar, brev och manuskript, men av det omfattande biblioteket prigravs 90%, av vilka dock många volymer var unika, hela den finlandssvenska och rikssvenska litteraturen, Lullans franska boksamlingar, böcker från Frihetskriget och Jägarbataljonen, böcker om arkitektur och finlandssvenska gods, med mera. Ingen pietet inom familjen värnade om mer än högst 10% av dessa kulturskatter inom familjen sedan 100 år, medan mina italienska släktingar var helt eniga om att 100% av Achilles kvarlåtenskap och kulturvärdefulla bibliotek sorgfälligt måste bevaras. Det var den totala kontrasten mellan nästan fullständig brist på kulturpietet inom den svenska familjen och fullständig kulturpietetsfullhet inom den italienska.

(I nästa nummer: *Utflykter*)

Finlandstraumat – sista ordet (bittills)

Gunnar: Väl formulerade slutsatser, lika obekväma som alltid...

Dock har du redan erkänt att det nästan bara var du av er barn, som förstod och värderade Virhamn efter din humanistiska värdeskala. Fortlevnaden av Virhamnestetiken och familjens traditioner, samlade under ett tak, var därmed slagen i spillror redan för länge sedan. Nämda materiella splittring blev visserligen *fullbordad och synlig* först nu, men den *inre osynliga dito* tunnades ut och var ett sluttande plan ända sedan 70-talet...

"*Sic transit gloria mundi*", säger vi här på Övralid i Motala...

Vi kämpar för tidlösa värden, som en högre estetik, men för den enskilde människan finns ingen tidlöshet. Vi förgås alla genom ålderdom och död. Precis som alla djur och växter...

Christian: Dock var det väl mest familjen jag arbetade för där och för dess enda existerande högborg, så länge den fanns kvar. Saken är den att jag hade inget val. Den naturliga plikten mot den familj jag tillhörde anbefalldes mig att framhärda i underhållet av vad den tillhörde i den mån jag kunde, vilket främst gällde Virhamn som det sista hem som var hela familjens. När vi kom till Sverige från Argentina hette det i landet "Plikten framför allt". Var det fel?

Trivselresan, del 9: Lamayuru (fortsättning)

Allt blev fel i Lamayuru. När jag kom var ingen hemma utom gamla mormor, som inte begrep ett ord av vad jag sade och vice versa. Kökschefen i trädgårdskaféet tycktes basa för det mesta men var ung, dryg, arrogant och nästan antipatisk. Han menade sig ha arbetat där i fyra år, men jag hade aldrig sett honom förut. Därför väntade jag helst tills

mina kära vänner och värdinnan äntligen skulle komma hem.

Jag begav mig upp till Shangri La, och där var det betydligt gemytligare. Jag hade gärna flyttat dit, men nu hade jag redan bundit mig för en natt på Dragon och dessutom fått ett dåligt rum. Jag menade mig vilja flytta till Shangri La genast följande morgon, där jag dock nu hade en förträfflig middag.

Men det värsta var att Dragons huvudattraktion Wi-Fi inte fungerade. Förra året hade det fungerat bättre än i Leh, men nu var det ännu sämre än i Leh. I en timme kämpade jag med Yahoo och kunde visserligen få fram 79 mails men inte åtgärda dem eller få ett enda läst. Samtidigt förekom det ideliga strömavbrott. Var femte minut gick strömmen med total blackout som resultat, och var femte minut avbröts all internetkontakt, oberoende av varandra dock. Det var fullständigt vanvettsframdrivande.

På fredagen begav jag mig emellertid till Wanla. Det var mulet väder och blåsig, men jag tog risken att inte ta med mig paraplyet. Det skulle jag kanske ha gjort.

Just emedan solen inte gassade blev emellertid denna vandring lättare än någonsin. Uppe vid Prinkiti La med alla bergen höllda i dyster blygråhet råkade jag på två käcka tyskar, som skulle samma väg som jag. Jag hoppades få se dem i Wanla.

Vandringen dit tog 2 timmar och 25 minuter. Där fann jag ett idealiskt Home Stay med en jovialisk värd med starka glasögon som gärna laddade upp med en lunch för mig, inte bara Maggie Soup utan dessutom tomat, persilja och en omelett. Han satte i gång ett helt laboratorium av förberedelser, och avslutningen blev måltidens clou: te från Kashmir. Det kostade, men jag var övermåttan nöjd. Det var ännu en lyckträff på min resa.

Hans Home Stay inne i byn längs bygatan till höger var väldigt pyntat och fint. Till och med köket var riktigt stilenligt, och han hade en vacker sällskapshall och flera rum för gäster. Tyskarna dök dock tyvärr inte upp.

Jag mötte dem på vägen tillbaka. De var precis på väg ner mot Wanla, och jag rekommenderade varmt mitt Home Stay. Jag hoppades de ville stanna där över natten, ty de var även intresserade av klostret.

Vandringen tillbaka tog 2 timmar och 40 minuter, alltså en kvart längre, då den långa nedförsbacken längs ravinen bytts till uppförsbacke, men liksom på ditvandringen behövde jag inte stanna och vila en enda gång. Naturligtvis stannade jag till vid passet, det var ju obligatoriskt, men det var det enda.

På vägen hade det mulna vädret till och med satt i gång med regn. Det var väl många regndroppar för min smak, men det var fascinerande att uppleva det vildaste Himalaya i oväder och regn med stark bläst dessutom. Lyckligtvis slapp man störtregn och åska.

Kvällen tillbringades med hela familjen hos mitt värdfolk. Vi hade en middag tillsammans med mycket smörte, och vi var fyra generationer med gammalmormor och tre barnbarn. Det var den perfekta Ladakhaften.

Jag diskuterade Wi-Fi-problemet med dem, men hur vi än försökte kunde vi inte få det att fungera.

Däremot så hade nu också mitt gamla lokus Shangri La Wi-Fi. Jag hade inte min dator med mig dit, men dottern försäkrade att deras Wi-Fi fungerade, när det fungerade. Problemen hänförde hon till Srinagar, som på något sätt jävlades med Ladakh med att strypa uppkopplingsmöjligheterna – Ladakh är ju ännu dess värre en del av Kashmir.

Men allting annat fungerade. Vädret var perfekt om dock skiftande, fastän det var torrt verkade skörden bli god, vilket också överste Wangdus bror försäkrat mig, och växtligheten var frodigare än någonsin. Vägen till Wanla hade bitvis varit svår att plöja sig igenom för elefantgräs och riklig grönska...

(I nästa nummer: *Sista trekken.*)

Tillståndet för min bok – halvårsrapport

Den utgavs på *Author House* den 17 november i två delar och har sedan dess funnits till försäljning på Amazon.

https://www.amazon.com/s/ref=nb_sb_noss?url=search-alias%3Daps&field-keywords=october+harvest+magnus+aurelio

Det är omöjligt att veta hur många exemplar som sålts, då Amazons försäljning är global, men vi får se med tiden – upplagan tar i varje fall aldrig slut, då tryckningen anpassas till efterfrågan. Nu är ju förlagsverksamhet med bokdistribution något som går mycket långsamt, och man måste ha oändligt tålamod för att alls hänga med. Den 10 mars var hela bokpaketet betalt, vilket även inkluderade en hemsida och en upplaga som audiobok. Hemsidan skulle ha varit tillgänglig den 14 mars men blev det först nu.

<http://www.magnusaurelio.com/>

Audioboken har kommit i gång med endast de två första dikterna färdiga än så länge. Audiobokslyssnare lär få vänta länge.

Jag är ju ingen affärsman, har aldrig varit det och kan aldrig bli det, då det är viktigare att hålla kreativiteten vid liv, om den en gång finns, än att tjäna pengar på den. Därför finns de två delarna av "October Harvest" nu även bland mitt eget förlag Letnans egna publikationer gratis för nerladdning och dessutom med anonyma illustrationer. De aldrig namngivna damerna i texterna (samtliga från före 2010) ville även visa sina känslor inför desamma på samma sätt anonymt genom stumma men desto mer uttrycksfulla bilder, av vilka ingen föreställer någon dam i texterna, om de dock alla är själsligen släkt.

https://issuu.com/lanciai/docs/lanciaienglishpoemsvolume_ii

<https://issuu.com/lanciai/docs/lanciaienglishpoemsvolumei>

För dem som väntar på audioboksversionen finns dock alla dikter redan tillgängliga som *podcasts* på Youtube – senaste uppladdningen:

<https://www.youtube.com/watch?v=Hw2Tiv7JEew&t=67s>

men där blandade kronologiskt med merparten av den svenska diktalstringen.

Nu bär det av på körresa till Finland under tre dagar, vilket jag egentligen varken har råd eller tid med, men vad gör man inte för kören...

God fortsättning på våren!

önskar *Fritänkaren*

Göteborg 5 maj 2018